

KİTAPLARI SEVİNİZ

Yuri BONDAREV

Dünyamızdan kitabın yokolmasını trajik bir hayal kırıklığına uğramadan düşünebilmek mümkün müdür?

Kanımcı böyle bir kaybın yerine konması elektrik ışığından daha güç olurdu. Çünkü kitapların yokolması yüzyıllar boyunca birikmiş duyguların ve bilgilerin kaybı anlamına gelecekti ve o zaman insanlık karanlığa gömülecek, moral bir durgunluk başlayacaktı. Dünya alabildiğine yoksullaşacak, insanlar arasındaki bağlar kopacak ve halk yığınlarını bilgisiz bırakarak yaşayan gericiлик, kuşku ve yalnızlaşma çağı başlayacaktı.

Kitapların hayattaki rolü nedir?

Tıpkı konuşulan dil gibi kitap da bir haberleşme aracı, insanlar arasında bir bağ ve bir bilgi taşıyıcısı olmakla kalmaz. Kitap özellikle çevremizdeki dünyaya nüfuz edebilmek için bir araçtır. Ancak kitap sayesinde ki insan kendini doğanın akla uygun bir parçası olarak görebilir ve tarihin akışı içindeki yerini anlayabilir. Tarih kendi yasalarını kitaplara emanet etmiştir ve bu yasaları meydana çıkarmadan gerçeğe yaklaşmak olanağı yoktur. Kitap hem tarihin kendisi, hem de insanlığın hatıra defteridir, kitaplar yalnız insanlığın geleceğini belirleyen büyük felâketleri anlatmaz, onlarda rönesans gençlerinin ustalıklarını, kederli yüzlü şövalye Don Kişot'un maceralarını, kahramanların ölümlerini, küçük ve güçsüz insanların acılarını ve Capri adasının cennet kıyılarında eğlenenlerin boş zevklerini de bulabiliriz.

Bütün karmaşıklığı, araştırmaları, yanılgıları, keşifleri, varlık nedenini bulma ve sağlama denemeleri ile insanlığın hayatını anlatan kitaplar olmasaydı eski ve yeni çağların karakterleri, düşünceleri, gelenekleri ve yaşama biçimi hakkında ne bilebilirdik? Geleceği yaratan bugün olduğu kadar dündür, çünkü bugünkü bilincimiz ve bugüne karşı tutumumuz bizden önce yaşamış milyonlarca insanın deneyleri sonucudur, onların yoğunlaşmış ve değişikliğe uğramış duygularının toplamıdır. Eğer tarihin uzak, yakın yollarını duyguların ve aklın ışığında yeniden yürümeye

imkân olmasaydı, Spartaküs'ün trajik yolundan, barut dumanı tüten Borodino ovasından, 1941'in kanla sulanmış savaş alanlarından yeniden geçemeseydik, geçmişe yönelen bakışımız boşlukta ve sislerde kaybolacaktı, olayların nedenlerini ve dolayısıyla sonuçlarını anlayamayacaktık, çünkü zamanın kilometre taşları olmadan hiçbir şey yoktur ve olamaz.

Kitap bütün yüzyıllarda bütün insanların ruhsal zenginliğinin kusursuz bekçisi olmuş ve zamanın vasiyetini yerine getirmiştir. Kitap bize insanlığın çocukluğundan gelen sönmez bir ışıktır. Kitap bir işaret ve duyuru, bir ağrı ve acı çekme, bir gülüş ve mutluluk, bir iyimserlik ve umuttur. Kitap ruh zenginliğinin maddesel zenginlik üzerinde kazandığı zaferin sembolüdür, bu zaferde insan kendi bilincinin en yüksek noktasına ulaşmıştır.

Kitap eşitlik ve özgürlük için savaşı, uygarlık görevlerini, akla ve iyiliğe olan inancı yaratan toplumsal ve tarihsel olayları, felsefe akımlarını ve düşüncecinin evrimini olumlu veya olumsuz yönden inceler, dolayısıyla onları bize tanıtmış olur.

Bilim insanın dünya anlayışını sınıflandırarak formüller, sistemler ve maddeler yaratabilir ve pekçok şeyi açıklayabilir, keşfedebilir ve kontrol altına alabilir. Fakat yapısı gereği bilim insan duygularına inemez ve insanın zaman içinde değişen tabloalarını yaratamaz, bu görev edebiyata verilmiştir.

Bilim ve sanat birbirlerine yakındır, çünkü her ikisinin de çalışma alanı insanın olanaklarıdır. Bununla birlikte metodları değişiktir, Homer'in Odise'sini, Leon Tolstoy'un Harp ve Sulh'ünü, Şolokof'un Sessizdi Don Irmağını, Alexey Tolstoy'un İşkenceler Yolu'nu bir evren kanunu gibi formüllerle ifade edemeyiz.

Sanat; çelişkili insan duygularını, tutkularını, isteklerini anlatan, ruhun uçuşlarını ve düşüşlerini kaydeden tarihsel bir ansiklopedidir. Sanat aşk ve nefretin, zafer ve yenilginin, bezginlik ve savaşın, zulüm ve insanlığın, cesaret ve alçaklı-

ğın yanyana bulunduğu bir ansiklopedidir. Sanat; insanın gerçek dağlarında kendi kendini ve hayatın anlamını aradığı bir keçi yoludur.

Sanat bir dev aynası gibi insanların bütün duygularını büyütür. Bir kitap açan insan bir dev aynasının derinliklerinde ikinci bir hayata bakmaktadır. İnsan kitapta kendine uygun bir kahraman ve düşüncelerine bir yankı arar, elinde olmadan kitaptaki insanın sonu ile kendi sonunu, onun erdemleri ile kendi üstünlüklerini kıyaslar. Kitap okurken duyulan, acıyan, ağlayan, gülen, kızan, kuşkulanan, esef eden, kısıcası kitapla konuşan bir insan vardır ortada, işte kitabın etkisi bu noktada başlamaktadır. Bu konuda Léon Tolstoy "kitaptaki duygular salgın bir hastalık gibi okuyucuya geçer" demiştir.

Basılı söz hepimizin hayatında önemli bir rol oynamıştır, ciddi bir kitaba kendini verememiş olanlara acımak gerekir: onlar ikinci bir gerçeği, ikinci bir deneyi, ikinci bir bilgiyi ve nihayet ikinci bir doğuşu geri tepmekle kendi kendilerini çalmakta, kendi hayatlarını budamaktadırlar.

Her kitap bir yazarın emeklerinin ürünüdür. Bu emekler çok farklıdır, çok verimli olabilirler, üstümüzde etki yapmadan geçip gidebilirler, bazen de tüm emekler boşunadır, hoş gitmezler. Sonuç olarak diyebiliriz ki, ruhsal değerler eşit dağıtılmamıştır. Okurlara değersiz yazılar

sunup da bunları edebiyatın incisi diye yutturmaktan korkmalıyız, çünkü bu şekilde okurların zevkini de köreltiriz. Belli koşullarda göklere çıkarılmış, kusursuz ilân edilmiş kitaplar vardır, ne var ki bunlar sanatın şaşmaz ölçüsü olan zamana dayanamazlar. Bunun aksine büyük gürültülere yol açmamış, iddiasız öyle kitaplar da vardır ki sonsuz bir içtenlik, saflık ve bilgelikle bizi tamamen etkilerine alırlar, çünkü onların ardındaki ruh gücünü duyarız.

Fakat aslında kitapları zevkimize göre biz seçeriz, çünkü zaman dürüst, fakat yavaş bir hakemdir. Kitaplar arasında bir seçim yapmamız gerekir, değeri az kitaplarla estetik bakımdan çok önemli kitapları eşit tutarsak, doğru değer yargıları sarsılır ve sonunda güzel sözlere olan inanç kaybolur.

Bazı ülkelerde sanatın büyük kısmı yozlaştırıcı bir antikültürün etkisindedir: her türlü ahlak kaygısından sıyrılmak, açık saçık yayınlar (pornografi), saldırganlık edebiyatı. Oysa toplumun sağlıklı olması için kitaplarda insanı insan yapan değerlerin, örneğin cesaret, iyi ahlak ve asaletin bulunması gerekir.

Kitap geleceğin toplumlarında tutarlı insanlar yaratmaya yönelik akıllı bir dosttur.

SPOUTNIK'den

Çeviren: Dr. Selçuk ALSAN

- *Trajedi ciddi ve aynı zamanda yönü olan, kendi bünyesinde tamamlanmış olan, acıma ve korku uyandıran hadiseler ve bu hislerin ıstırabını meydana getiren hareketleri taklit etmektir.*
- *Trajedi, bazı geniş, bütün ve tamam hareketin taklididir. Bütün ise başı, ortası ve sonu olanıdır.*
- *İnsan tabiatı politik bir hayvandır.*
- *İnsanlar şunu bilmelidirler ki, insan oğlunun bu hayat tiyatrosuna seyirci olma hakkı yalnız Tanrı ve meleklerle tahsis edilmiştir.*
- *Umut iyi bir kahvaltı, fakat kötü bir akşam yemeğidir.*
- *Bir insanın zihninin iyilikle hareket etmesi şüphesiz dünya üzerinde bir cennettir, gerisi takdir ve gerçek kutupları üzerinde dönmektir.*
- *İnsanlar ölümden çocukların karanlıkta gitmeleri gibi korkarlar. Çocuklardaki bu doğal korku masallarla arttığı gibi, diğeri de öyledir.*
- *Refah birçok korku ve tiksinsiz değil, felâket de birçok rahatsızlık ve umutsuzluk değildir.*
- *Güç aramak ve özgürlük kaybetmek garip bir arzudur.*
- *İnsan tabiatında akıldan çok budalalık vardır.*

Oscar WILDE